(सप्राकारमुद्यानम्। इति नीलकण्ठः॥ यथा, महाभारते। ३। १६०। ३७।
"हारतोरणनिर्वृद्धध्वजसंवादशोभिना॥"
सं+वह+घञ्। विमर्द्दनम्। यथा, मार्कण्डेये। १६। १५।
"तं तथा व्याधितं भार्य्या पतिं देवमिवार्च्चयत्।
पादाभ्यङ्गाङ्गसंवाहस्नानाच्छादनभोजनैः॥")
संवाहकः, त्रि, (संवाहयतीति। सं+वह+णिच्+ण्वुल्।) अङ्गमर्द्दकारकः। तत्पर्य्यायः। अङ्गमर्द्दकः २। इति त्रिकाण्डशेषः॥ अङ्गमर्दः ३। इति हेमचन्द्रः॥ (यथा, कामन्दकीयनीतिसारे। १२। ४५।
"प्रसाधका भोजकाश्च गात्रसंवाहका अपि।
जलताम्बूलकुसुमगन्धभूषणदायकाः।
कर्त्तव्याश्च सदा ह्येते ये चान्येऽभ्यासवर्त्तिनः॥")
संवाहनं, क्ली, (सं+वह+णिच्+ल्युट्।) अङ्गमर्द्दनम्। (यथा, मार्कण्डेये। ९०। ७४।
"तैलाभ्यङ्गो बान्धवानामङ्गसंवाहनञ्च यत्।
तेन चाप्याय्यते जन्तुर्यच्चाश्नन्ति सबान्धवाः॥")
भारादिवहनम्। इति मेदिनी॥
संवित्तिः, स्त्री, (सं+विद्+क्तिन्।) प्रतिपत्तिः जनस्याविवादः। इति मेदिनी॥ चेतना। बुद्धिः। इति शब्दरत्नावली हेमचन्द्रश्च॥ (यथा, किराते। १६। ३२।
"छायां विनिर्द्धूय तमोमयीन्तां
तत्त्वस्य संवित्तिरिवाप विद्याम्॥"
अनुभवः। यथा तत्रैव। ११। ३४॥
"अस्त्वया सुखसंवित्तिः स्मरणीयाधुनातनी।
इति स्वप्नोपमान् मत्वा कामान् मागास्तदङ्गताम्॥")
संवित्, } स्त्री, (सं+विद्+क्विप्।) अङ्गी-
संविद्, } कारः। ज्ञानम्। (यथा, श्रीधरस्वामी।
"वागीशा यस्य वदने लक्ष्मीर्यस्य च वक्षसि।
यस्यास्ते हृदये संवित् तं नृसिंहमहं भजे॥"
सम्भाषा। क्रियाकारः। युद्धम्। इत्यमरः॥ आचारः। (यथा, माघे। १२। ३५।
"ओजस्विवर्णोज्ज्वलवृत्तशालिनः
प्रसादिनोऽनुज्झितगोत्रमविदः।
श्लोकानुपेन्द्रस्य पुरः स्म भूयसो
गुणान् समुद्दिश्य पठन्ति वन्दिनः॥")
सङ्केतः। (यथा, रघुः। ७। ३१।
"स राजलोकः कृतपूर्व्वसंवित्
आरब्धसिद्धौ समयोपलभ्यम्।
आदास्यमानः प्रमदामिषं तत्
आहृत्य पत्यानमजस्य तस्थौ॥")
नाम। तोषणम्। इति मेदिनी॥ समाधिः। इति शब्दरत्नावली॥
संविदितः, त्रि, (सं+विद्+क्तः।) अङ्गीकृतः। इत्यमरः॥
संविषा, स्त्री, (सं सम्यक् विषो यत्र।) अतिविषा। इति शब्दचन्द्रिका॥

संवीक्षणं, क्ली, (सं+वि+ईक्ष+ल्युट्।) अन्वेषणम्। अपहृतवस्तुनस्तात्पर्य्येणान्वेषणम्। इत्यमरः॥ सम्यक्तात्पर्य्येण विविधप्रकारेरीक्षणं संवीक्षणं अनट्। इति भरतः॥
संवीतं, त्रि, (सं+व्यं+क्तः।) रुद्धम्। आवृतम्। इत्यमरः॥ (यथा, मनुः। ४। ४९।
"तिरस्कृत्योच्चरेत् काष्ठलोष्टपत्रतृणादिना।
नियम्य प्रयतो वाचं संवीताङ्गोऽवगुण्ठितः॥")
संवृतः, पुं, आवृतः। संपूर्व्ववृञ्धातोः क्तप्रत्ययेन निष्पन्नः॥
संवृत्तः, पुं, (सं+वृत्+क्तः।) वरुणः। इति शब्दमाला॥
संवृत्तिः, स्त्री, (सं+वृत्+क्तिन्।) सम्यक्प्रकारेण वर्त्तनम्। (यथा, कथासरित्सागरे। ५६। ४१४।
"हसता हृदि भीमभूभुजा
कृतसंवृत्तुपचारसत्क्रियः।
ऋतुपार्णनृपोऽपि तं नलं
प्रतिपूज्याथ जगाम कोशलान्॥")
आवरणम्। इति संपूर्व्वकवृत्धातोः क्तिप्रत्ययेन निष्पन्ना॥ (देवीविशेषः। यथा, महाभारते। २। ११। ३९।
"संवृत्तिराशा नियतिः सृष्टिर्देवी रतिस्तथा।
एताश्चान्याश्च वै देव्य उपतस्थुः प्रजापतिम्॥")
संवेगः, पुं, (सं+विज+घञ्।) भयादिजनितत्वरा। इत्यमरः॥ (यथा, महाभारते। २। ७२। १४।
"अथ सभ्याः सभामध्ये समुच्छ्रितकरास्तदा।
ऊचुरुद्विग्नमनसः संवेगात् सर्व्व एव हि॥")
समाक्वेगश्च॥ (यथा, राजतरङ्गिण्याम्। ४। ३९०।
"अभग्नशमसंवेगलब्धसिद्धिर्नराधिपः।
श्रीपर्वतादावद्यापि भव्यानामेति दृक्पथम्॥")
संवेदः, पुं, (सं+विद्+घञ्।) अनुभवः। तत्पर्य्यायः। वेदना २। इत्यमरः॥ द्वे अनुभवे। विद ल मतौ घञ् संवेदः। ओषिश्रयोति अने वेदना। न नेत्युक्तः क्ली वेदनम्। तत्र विशेषेणापि सामान्यं बाध्यते न क्वचित् कृतीति अनट्। इति भरतः॥ (यथा, हरिवंशे। २०३। २३।
"संवेदजननी शास्त्री चेति मात्रा प्रचोदिता।
अनुतां तनुताञ्चैव जन्तूनां कर्म्मभोगिनाम्॥"
संवेशः, पुं, (सं+विश+घञ्।) निद्रा। इत्यमरः॥ (यथा, रघुः। ८३।
"अथ प्रदोषे दोषज्ञः संवेशाय विशांपतिम्।
सूनुः सूनृतवाक् सूष्टः विससर्ज्जोदितश्रियम्॥"
स्त्रीरतबन्धः। इति मेदिनी॥ पीठः। इति हेमचन्द्रः॥ (उपभोगस्थानम्। इति स्वामी॥ यथा, भागवते। ३। २३। २०।
"विहारस्थानविश्रामसंवेशप्राङ्गनाजिरैः।
यथोपजोषं रचितैर्विस्मापनमिवात्मनः॥")

संवेशनं, क्ली, (सं+विश+ल्युट्।) रतिक्रिया। इति हेमचन्द्रः॥ (उपवेशनम्। यथा, भागवते। ५। ८। १०।
"शीतोष्णवातवर्षेषु हृष इवानावृताङ्गः पीनः संहननाङ्गः स्थण्डिलसंवेशनामर्द्दनामज्जनरजसा महामणिरिव *** विचचार॥")
संव्यानं, क्ली, (संवीयतेऽनेनेति+सं+व्य+ल्युट्।) उत्तरीयवस्त्रम्। इत्यमरः॥ (यथा, किराते। ४। २८।
"विपाण्डु संव्यानमिवानिलोद्धतं
निरुन्धतोः प्रसपलाशजं रजः॥")
वस्त्रम्। इति मेदिनी॥
संशप्तकः, पुं, समयात् संग्रामादनिवर्त्ती। इत्यमरः॥ समयात् कुलाचारात् शपथाद्वा संग्रामादनिवर्त्तिनोऽपराङ्मुखा अपलायमानाश्चाक्रीशन्ति ते संशप्तकाः। शपेर्भावे क्तः शप्तं सम्यक् सत्यं शप्तं येषां ते संशप्तकाः। इति भरतः॥ नारायणीसेनाविशेषः। इति महाभारतम्॥ (यथा, महाभारते। १। १। १८७।
"तदाशीर्षं चास्मदीयान् महारथान्
व्यवस्थितानर्ज्जुनस्यान्तकाय।
संशप्तकान् निहतानर्ज्जुनेन
तदा नाशंसे विजयाय सञ्जय॥"
एतद्वधवृत्तान्तादिकं महाभारते द्रोणपर्व्वणि १७ अध्यायमारभ्य द्रष्टव्यम्॥)
संशयः, पुं, (सं+शी+अच्।) सन्देहः। इत्यमरः॥ तस्य लक्षणं यथा,—
"स संशयो भवेदया धीरेकत्राभावभावयोः।
साधारणादिधर्म्मस्य ज्ञानं संशयकारणम्॥"
इति भाषापरिच्छेदः॥
"संशयं लक्षयति संशय इति। एकधर्म्मिकविरुद्धभावाभावप्रकारकं ज्ञानं संशय इत्यर्थः। साधारणेति उभयसाधारणो यो धर्म्मस्तज्ज्ञानं संशयसाधनम्। यथा उच्चैस्तरत्वं स्थाणुत्वसाधारणं ज्ञात्वा अयं स्थाणुर्न वेति सन्दिग्धे। एवमसाधारणज्ञानं संशयकारणम्। यथा शब्दत्वं नित्यानित्यव्याप्तं शब्दे गृहीत्वा शब्दो नित्यो न वेति सन्दिग्धे। विप्रतिपत्तिस्तु शब्दोऽनित्यो न वेति शब्दात्मिका न संशयकारणं शब्दव्याप्तिज्ञानादीनां निश्चयमात्रजनकत्वस्वाभाव्यात्। किन्त्वत्र शब्देन कोटिद्वयज्ञानम् जन्यते संशयस्तु मानस एवेति। एवं ज्ञानेऽप्रामाण्यसंशयाद्विषयभेदसंशयः। एवं व्याप्यसंशयादपि व्यापकसंशय इत्यादिकं बोध्यम्। किन्तु संशये धर्म्मिज्ञानं धर्म्मीन्द्रियसन्निकर्षो वा कारणमिति।" इति तट्टीका सिद्धान्तमुक्तावली॥
संशयानः, त्रि, संशययुक्तः। संपूर्व्वशीङ्धातोः शानप्रत्ययेन निष्पन्नः॥
संशयापन्नमानसः, त्रि, (संशयमापन्नं मानसं यस्य यत्रेति वा।) संशयविषयः। संशययुक्तः।